

marife

dini arařtırmalar dergisi

Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 19 • sayı / issue: 2 • kış / winter 2019

TEKNİK NOT
Technical Brief

Arap Şiiri Ansiklopedisi Programı (el-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye)

İsmail Ekinci

Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Temel İslam Bilimleri Bölümü Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı

ismailekinci1980@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0003-2728-9097>

Geliş Tarihi / Received: 26.08.2019 • Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 20.11.2019

Öz

Şiir insanın muhatap aldığı kişi veya topluluğa karşı duygularını en etkili bir biçimde aktardığı, yaygın bir şekilde kullanılan edebi bir türdür. Bütün dillerde ve kültürlerde bir edebi sanat olarak yer alan şiir Arap toplumu ve Arapça dili için de önemli bir unsurdur. İslam öncesi Cahiliye döneminden günümüze kadar bu önemini devam ettirmiştir. Binlerce Arapça divan kaleme alınmış, bu divanların bir kısmı incelenmiştir, bir kısmı ise incelenmek üzere araştırılmayı beklemektedir. Teknolojik gelişmeler ışığında, kitap yapraklarında araştırılmayı bekleyen binlerce şiir dijital ortamlara aktarılmaya başlanmıştır. Binlerce şairin divanının yer aldığı dijital programlardan birisi de el-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye isimli programdır. Bu programda İslam öncesi dönemden günümüze kadar yaşamış 2.300 şairin divanı yer almaktadır. Programda divanlar şairlerin yaşadığı dönemlere ve ülkelere göre tasnif edilmiştir. Program sade ve kullanışlı bir ara yüze sahiptir. Program dili Arapçadır ve menü sayısı oldukça azdır. Bu özelliği ile programın kullanımı oldukça basittir. Bu çalışmada el-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye isimli programın kurulumu ve kullanımı resimlerle birlikte anlatılmıştır. Ayrıca programın içeriği detaylı bir şekilde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagati, Belagat, Arap Şiiri, Şiir, Ansiklopedi.

Encyclopedia of Arabic Poetry Program

Poetry is a widely used literary genre in which one expresses his/her feelings towards the person or community effectively. Poetry, as a literary art in all languages and cultures, is also an important literary element for Arabic society and language. It has maintained its importance from the pre-Islamic period to the present day. There are thousands of written Arabic divans; though some of them were examined, the others are still waiting to be examined. In the light of technological developments, thousands of couplet poems in the books have been transferred to digital media to be researched. One of the digital programs that contain thousands of poets' divans is al-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye. This program includes the divan of 2,300 poets from pre-Islamic period to the present. Divans are classified according to the periods and countries in which the poets lived. The program has a simple and convenient interface. The program language is Arabic and the number of menus is very few. Thus, it is very easy to use the program. In this study, the installation and usage of the program named al-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye is explained with pictures. In addition, the content of the program is given in detail.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Rhetoric, Arabic Poetry, Poetry, Encyclopedia.

Atf / Cite as

Ekinci, İsmail. "Arap Şiiri Ansiklopedisi Programı (el-Mevsû'atu'ş-Şi'riyye)". *Marife* 19/2 (2019): 767-790. <https://doi.org/10.33420/marife.610802>.

Giriş

İnsanoğlunun duygularının en iyi şekilde karşı tarafa aktardığı ve muhatabı derinden etkilediği araçlardan birisi de şiirdir. Şiir insanın kendisini muhatap aldığı kişi veya topluluğa karşı etkili bir biçimde ifade ettiği edebi sanatlardan biridir. Bu özelliği ile şiire hemen hemen her toplumda ve her çağda değer verilmiş ve şiir edebiyattaki yerini devamlı korumuştur. Ayrıca şiir, şairin sadece kendi duygularını değil yaşadığı çağın ve toplumun duygu ve düşüncelerini de resmetmiştir. Edebî türlerin en eskisi olan şiir, insanlık tarihi boyunca duygu, düşünce ve hayalleri etkili biçimde anlatmanın bir yolu olmuştur. Şiirin edebî tür olarak en önemli özelliği, özel bir anlatım diline sahip olmasıdır. Şiir dili olarak adlandırılan bu özel dil, gündelik dilden farklı, çok anlamlı ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Sembol ve mecazlara dayalı bir anlatım dili, ahenkli bir ses akışı ve duygu yoğunluğunu öne çıkaran söyleyiş gibi özellikler, şiiri diğer edebî türlerden farklı kılar. Her dönemin kendine özgü bir sesi, söyleyişi ve dünyaya bakış tarzı olduğu için şiir de tarih içinde farklı dönemlerde, farklı özellikler göstermektedir.

Şiir literatürü diğer edebi türlere göre bir dildeki edebi ürünlerin en üst örnekleridir. Bu durum, Arap edebiyatı için de geçerlidir. Arap toplumu için şiir özel bir anlama sahip olmuştur. Hem toplumun tecrübe birikimini hem de toplum hayatının farklı biçimlerini betimlemiştir. Bu durum itibarıyla şiir toplumun his dünyasını yansıttığı için yüzyıllar boyu yazılmadan, ezberlenerek hafızalarda yaşatılmıştır.¹ Arap şiirinde hayatı düzenleyen yeterli miktarda ahlak kuralları da işlenmiştir. Bedevi Arapların felsefesi olmamakla birlikte Araplar hislerine, anlayışına ve işine en yakın ve en doğru bulduğu şeyi öğrenmek için çoğu kez şiire başvurmuştur. Şiir Arap için canlı bir şahsiyet haline gelmiş, bu diri şahsiyette hayatın tüm yönlerini görmüş ve ona danışmıştır. Cahiliye şiirinde herkese yarayacak ölçüler olmuştur. Genç gençliğinin, yaşlı ihtiyarlığının tasvirini, zevk dünyasını tahrir eden içki, cinsellik ve güzelliğin sembolü olan kadını, bir davranış biçimi olarak mertlik ve benzeri övgü kaynağı olan şeyleri, daha genel bir ifadeyle, tüm hayat tarzlarını onda bulmuştur.² Hatta dil ile ilgili çıkmazlara girdiklerinde şiire danışmışlardır.

Şiir İslam öncesi süreçte, kabile tarzı bir hayat süren Arap toplumunun dil, estetik duygu ve zevk bakımından büyük bir ilerlemeye ulaşmasına da katkı sağlamıştır. Bu dilin edebi bir mucize olduğuna vurgu yapan Kur'an, Arapçanın üslup şekillerini kullanarak insanlara sunulmak üzere Hz. Muhammed'e (sav) vahyolunmuştur.³ Kur'an ilk okunduğu zaman insanlar onun tilavetinden büyük zevk almışlardır. Bu durum Kur'an ile Cahiliye edebiyatı arasında bir irtibatın varlığını, alışık oldukları estetiğin artarak devam ettiğini, diğer taraftan insanlarda bunu algılayabilecek estetik duygu ve kabiliyetin bulunduğunu ortaya koymaktadır.⁴ Kur'an'ın bu edebi dili, Arap şiirinin gelişmesine de katkıda bulunmuştur.

¹ Nihat Çetin, *Eski Arap Şiiri*, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1973), 9.

² 'Akkâd, Abbas Mahmud, *el-Luğatu's-Şa'ire*, (Kahire: Dâru Nahdâti Mısır, 1995), 71-73.

³ Ebu Zeyd el-Kureşî, *Cemheretu Eş'ari'l-'Arab*, thk. Muhammed Ali el-Hâşimi, (Dimaşk: Dâru Kalem, 1986), I: 113-139.

⁴ Tahâ Hüseyin, *min Tarihi'l-Edebi'l-'Arap*, (Beyrut: Dâru'l-'İlmi'l-Melâyin, 1981), I: 88-91.

İslam öncesi Cahiliye, Muhadramîn, İslamiyyîn, Emevi, Abbasi, Fatımi, Endülûsi, Eyyûbi, Memlukî, Osmanlı ve modern dönemde Arap şiirinde uzman binlerce şair yetişmiştir. Bu şairler binlerce divan kaleme almışlardır. Bu divanların birçoğu elyazmaları kütüphanelerinde tahkik edilmek ve üzerinde çalışılmak üzere beklemektedir. Tahkiki yapılan divanların birçoğunun ise bir veya birkaç baskısı yapıldıktan sonra basımı durdurulmuş, sadece birkaç kütüphanede yer almış ve erişim imkânları da kısıtlı kalmıştır. 1997'de ilk olarak kurulan ve 2012'de son sürümüyle tamamlanan el-Mevsû'atu's-Şi'riyye isimli bilgisayar tabanlı bir program ile binlerce divan araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Yaklaşık bir buçuk milyon şiir beytinin yer aldığı bu program, şair ve divan araştırması yapmak isteyenlere büyük bir külliyat sunmuş ve kütüphanelerin tozlu raflarında unutulmuş eserlerin gün yüzüne çıkarılarak kıymetli çalışmaların yapılmasına imkân sağlamıştır.

1. Programın İçeriği

Program yirmi altı kişiden oluşan bir komisyon tarafından Muhammed Ahmed e-Suveydi başkanlığında, Munzur el-'Ukeylî'nin düzenlemesiyle kurulmuştur. Programda 117.088 kaside, 1.480.442 beyitten oluşan 2.300 şairin divanı yer almaktadır. 2.300 şairin 2.029'u erkek, 271'i kadın şairdir. Programda ayrıca aruz ve kafiye ile ilgili bilgiler, klasik bahirler ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde divanda yer almayan bir şiirin bahrini bulmak için şiir beyitlerinin girilebileceği alan da bulunmaktadır. 10 klasik Arapça sözlüğün kelime taramasında kullanıldığı ve 265 müellifin eserlerinin referans alındığı programın içeriği ile ilgili aşağıdaki tablolar verilebilir.

Tablo 1: Dönemlere Göre Şair, Şiir ve Beyit Sayıları

Dönem	Şair Sayısı	Şiir Sayısı	Beyit Sayısı
İslam Öncesi	536	2.518	20.034
Muhadramîn	168	4.302	35.128
İslamiyyûn	148	420	2.341
Emevi	228	7.785	62.092
Beyne'd-Devleteyn	32	2.265	18.973
Abbasi	220	22.338	215.443
Fatımi	44	8.281	114.579
Mağrib ve Endülüs	248	8.333	104.137
Eyyûbi	57	7.077	99.681
Memluki	70	11.151	116.492
Osmanlı	119	9.179	131.266
Modern	430	33.439	560.276
Toplam	2.300	117.088	1.480.442

Tablo 2: Ülkelere Göre Şair, Şiir ve Beyit Sayıları

Ülke	Şair Sayısı	Şiir Sayısı	Beyit Sayısı
Ürdün	2	168	2.852
İmarât	1	32	396
Bahreyn	2	97	1.209
Tunus	20	1.555	22.144
Cezair	6	138	2.621
Suudiyye	14	280	8.660

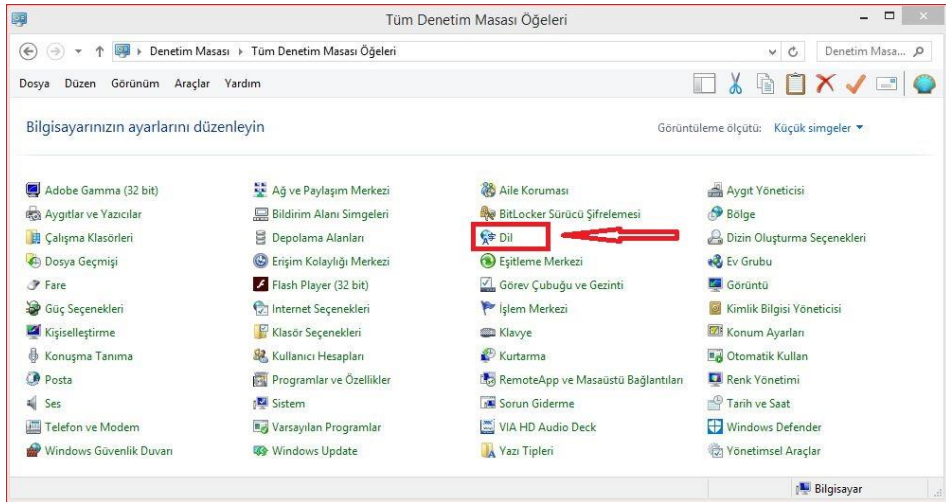
Ülke	Şair Sayısı	Şiir Sayısı	Beyit Sayısı
Sudan	14	669	14.113
Suriye	37	5.872	81.404
Irak	108	6.842	134.663
Amman	8	1.785	38.692
Filistin	8	769	16.389
Kuveyt	1	54	2.024
Lübnan	47	9.784	139.260
Libya	4	35	1.835
Mısır	56	9.842	168.057
Mağrip	20	1.112	12.988
Moritanya	2	116	2.190
Yemen	9	2.064	26.795

Tablo 3: Arapça Sözlükler

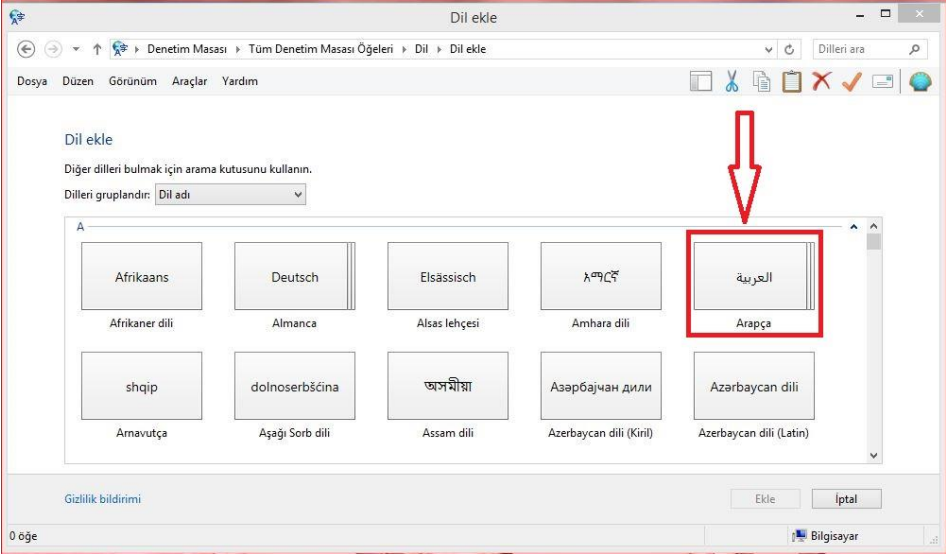
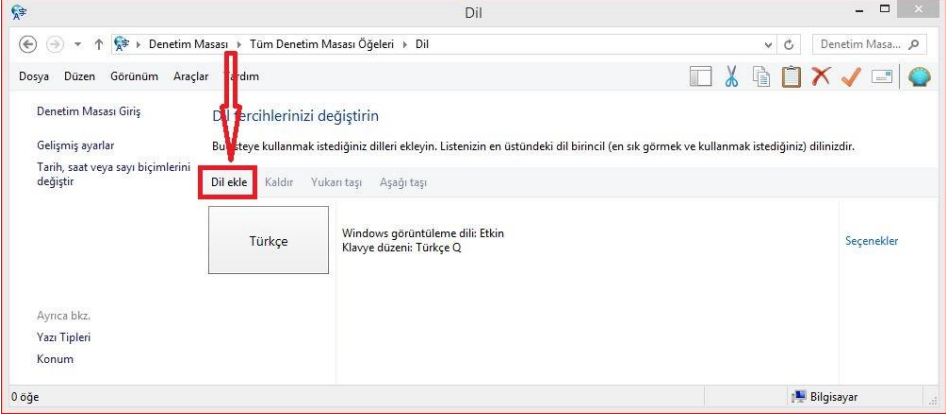
Sözlük	Müellifi
Esâsu'l-Belağâ	ez-Zemahşerî
eş-Şihâh	el-Cevherî
Kitâbu'l-'Ayn	Halil b. Ahmed el-Ferâhidî
el-Muħkem ve'l-Muħîdu'l-A'zam	İbn Sîde
el-Muħîdu fi'l-Luğâ	eş-Şahîb b. 'Abbâd
Tâcu'l-'Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs	ez-Zebîdî
Tehzîbu'l-Luğâ	el-Ezherî
Cemheretu'l-Luğâ	İbn Dureyd
Lisânu'l-'Arab	İbn Manzûr
el-'Ubâbu'z-Zâhiru ve'l-Lubâbu'l-Fâhiru	eş-Şagâni

2. Programın Kurulumu

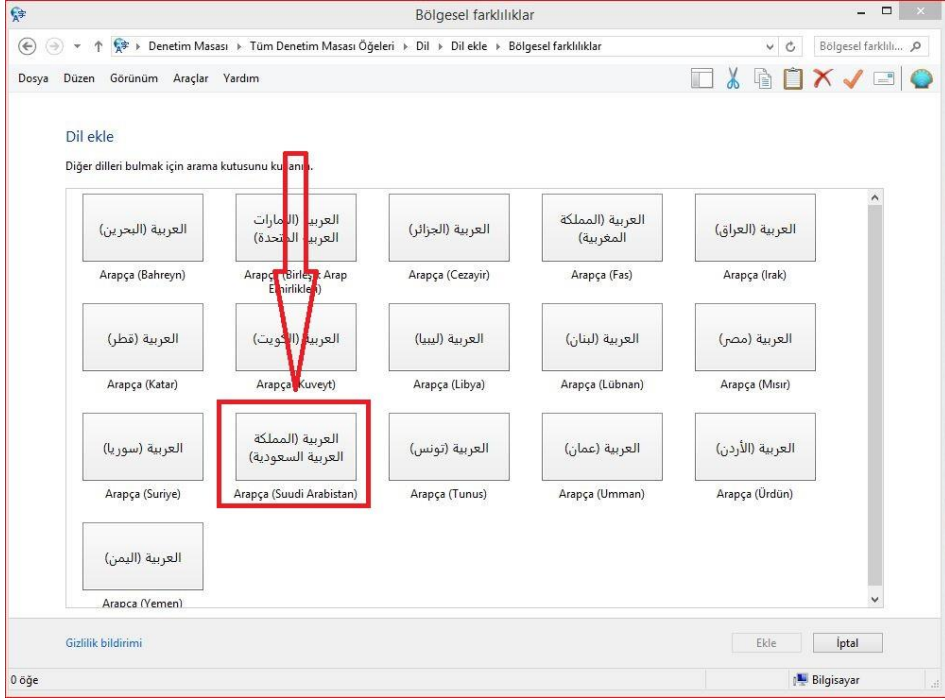
Programın bilgisayara kurulumundan önce, bölge ve dil ayarlarının Arapça olarak ayarlanması, dil tercihlerine Arapçanın eklenmesi gerekmektedir. Arapça dilinin klavye düzeyinde eklenmesi için ilk önce denetim masasına girilmeli ve 'Dil' seçeneği tıklanmalıdır.

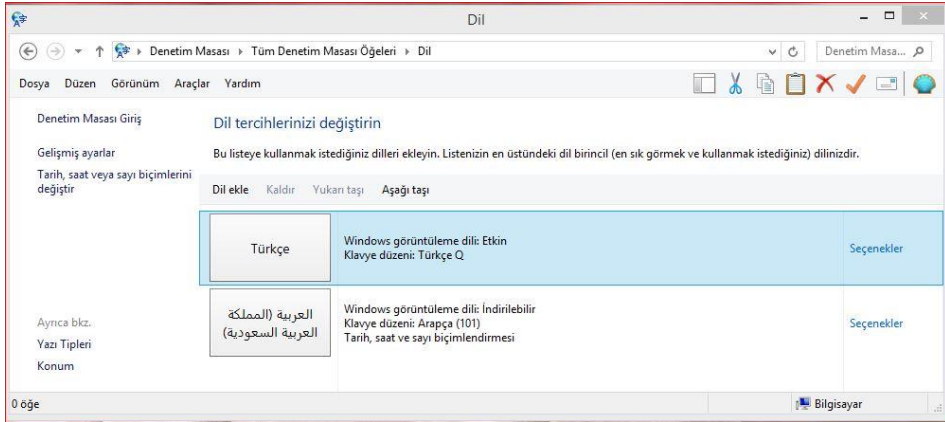
'Dil' seçeneği tıklandıktan sonra aşağıdaki gibi bir pencere açılacaktır. Bu pencerede dil ekle butonu tıklanarak eklenilebilir dillerin listesinin olduğu yeni bir pencereye ulaşılır.

Yukarıda gösterildiği gibi Arapça dil seçeneklerinin olduğu buton tıklanır ve aşağıdaki pencere açılır.

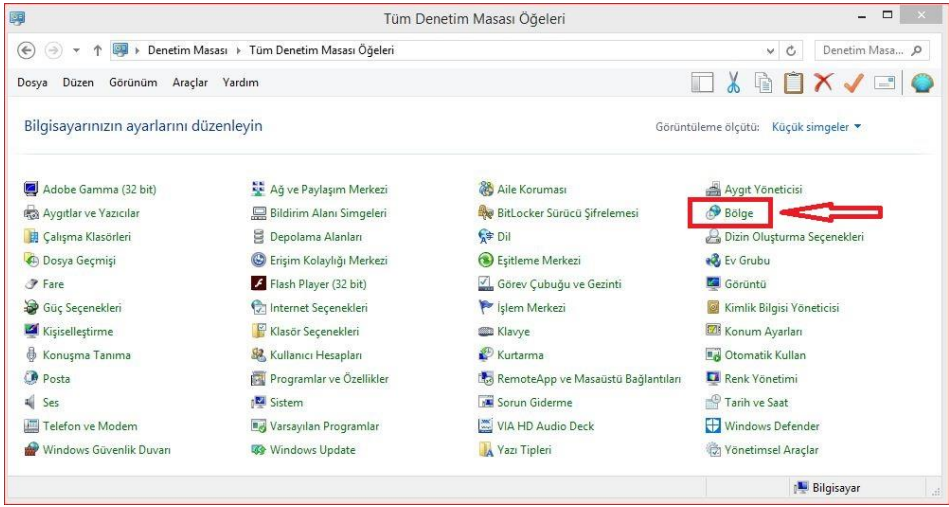
Bu pencerede Arapça (Suudi Arabistan) seçeneği çift tıklanarak dil eklenmiş olur.

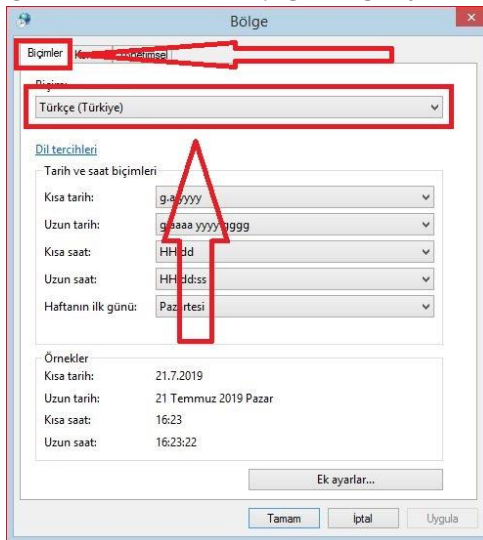
Yukarıdaki pencerede görüldüğü gibi Türkçe'nin yanı sıra artık Arapça dili de eklenmiştir. Eklenen bu iki dil arasında geçiş yapılabilmesi için Alt+Shift tuşları kullanılabilir gibi, masaüstünün sağ alt köşesindeki "TUR" düğmesine tıklayarak da kullanılmak istenilen dile geçiş yapılabilir.

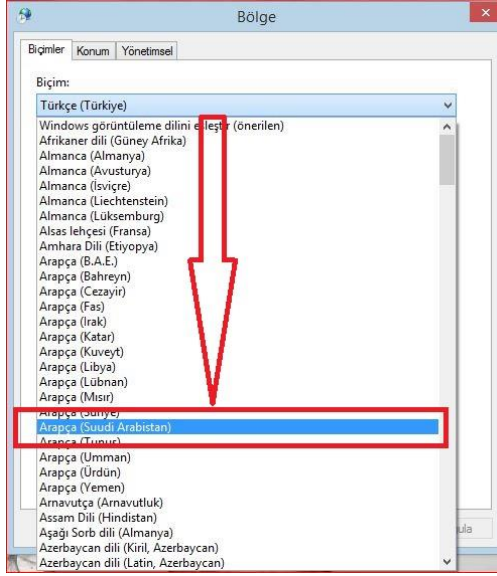
Arapça dili anlatıldığı gibi kurulduktan sonra 'Bölge' ayarlarının da Arapça olarak ayarlanması gerekmektedir. Öncelikle denetim masasından 'Bölge' seçeneği tıklanır.

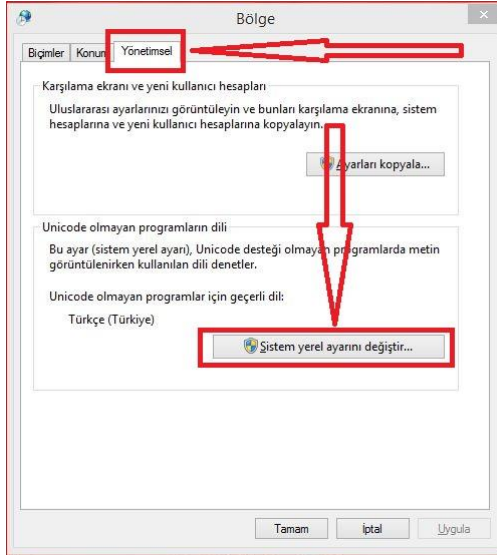
'Bölge' seçeneği tıklandıktan sonra aşağıdaki gibi yeni bir pencere açılacaktır.

'Biçimler' sekmesindeyken Türkçe (Türkiye) yazan menü açılarak Arapça dil seçimi yapılır.

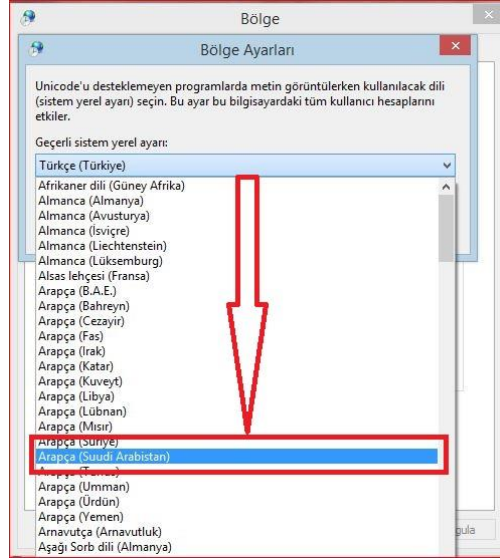

Resimde görüldüğü gibi burada Arapça (Suudi Arabistan) dili seçilir ve uygulama butonu ile işlem uygulamaya alınır. Bu işlemten sonra aynı pencerede 'Yönetimsel' sekmesine tıklanır.

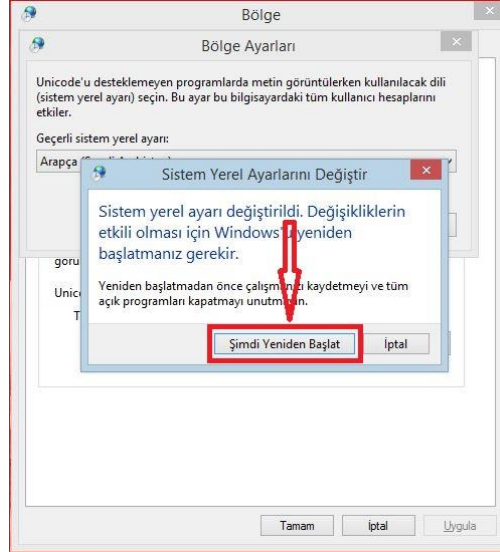

'Sistem yerel ayarını değiştir' butonu tıklanır ve burada yine Arapça (Suudi Arabistan) dili seçilir.

Seçimden sonra sistemin yeniden başlatılması gerekmektedir.

'Şimdi Yeniden Başlat' butonu tıklanarak bilgisayar yeniden başlatılır. Bilgisayar artık el-Mevsû'atu's-Şi'riyye programının kurulumu için hazırdır. Programın setup dosyasını program sağlayıcısının veb sitesinde⁵ yer alan aşağıdaki linklerden birisiyle bilgisayara indirilir. Programın setup dosyasının dosya boyutu 444 MB'tır.

<http://www.yahosein.com/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3->

⁵ Yahosein, "برنامج الموسوعة الشعرية", erişim: 01.08.2019, <http://www.yahosein.com/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe> ; Yahosein, "برنامج الموسوعة الشعرية", erişim: 01.08.2019, <http://www.yahosein.net/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe> ; Yahosein, "برنامج الموسوعة الشعرية", erişim: 01.08.2019, <http://www.yahosain.org/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe>.

2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe

[http://www.yahosein.net/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-](http://www.yahosein.net/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe)

2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe

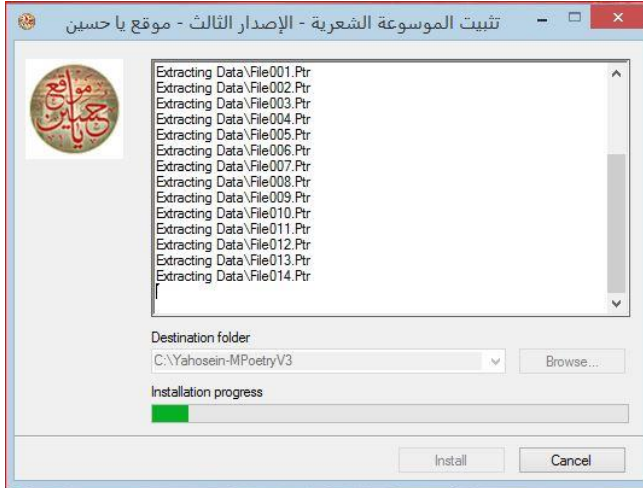
[http://www.yahosain.org/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-](http://www.yahosain.org/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe)

2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe

İndirilen programın setup dosyası çift tıklanarak kurulum başlatılır.

Yukarıdaki gibi kurulum menüsü açıldığında kurulum 'Instal' butonu ile başlatılır. Program 'Yahosein-MPoetryV3' isimli bir dosya halinde kurulmaktadır. Dosyanın yükleneceği konum 'Browse' butonuna basılarak değiştirilebilir.

Yükleme ilerlemesi tamamlandıktan sonra aşağıdaki pencere açılacaktır.

Bu pencerede öncelikle kırmızı ile belirtilmiş butona basarak düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu butona bastıktan sonra aşağıdaki pencere açılacaktır.

Bu pencerede ok ile belirtilen boşluk seçilerek kırmızı kutu içerisinde alınan buton tıklanarak kurulumun bir sonraki aşamasına geçilir.

Son olarak yukarıda görüldüğü gibi sağdaki butona basarak yükleme işlemi tamamlanmış olur ve program çalıştırılır.

3. Programın Kullanımı

Şiir Ansiklopedisi programını kurulum öncesi gerekli bölge ve dil ayarları yapıp kurulum gerçekleştirdikten sonra çalıştırıldığında aşağıdaki ana pencere açılacaktır.

Gayet sade ve kullanışlı bir ara yüze sahip olan programın menülerinin Türkçesi resim üzerinde belirtilmiştir. Her bir menünün kullanımı ve özellikleri aşağıda sırasıyla kısa bir şekilde açıklanmıştır.

3.1. Üst Menüler

Ansiklopedi Hakkında Bilgiler (معلومات عن الموسوعة) isimli menü ile Muhammed Ahmed e-Suveydi başkanlığında, Munzur el-'Ukeylî'nin düzenlemesiyle programın kurulumunu gerçekleştiren yirmi altı kişiden oluşan komisyon üyelerinin isimleri program için katkıda buldukları alanlar ile birlikte sırasıyla verilmektedir. Seçenekler (الاختيارات) isimli menü ile seçili bir kelimenin yer aldığı metine geçiş yapılabilmektedir. Teknik Ayarlar (المواصفات) isimli menü ile programdaki görüntüleme ve renk ayarları yapılmaktadır. Simge Durumuna Küçült (خروج مؤقت) isimli menü ile programdan çıkmadan simge durumuna küçültme işlemi yapılmaktadır. Çıkış (خروج) isimli menü ile de programdan çıkış sağlanmaktadır. Bu butona tıklandığında programdan çıkmak istiyor musunuz şeklinde sorulan soruya موافق butonu ile cevap verildiğinde program kapanmaktadır.

3.2. Program Tanıtımı (تعريف)

Bu menü ile program hakkında bilgiler verilmektedir. Program ile neyin amaçlandığı kısaca açıklanmaktadır. Programın gelişim süreci hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bilgilendirme yazısında yukarıda verdiğimiz beyit sayısı ile çelişen bir rakam telaffuz edilmektedir. Burada yer alan beyit sayısı 2.439.579 olarak verilmiştir. Bu rakam yukarıda tablo olarak verdiğimiz sayıdan yaklaşık bir milyon beyit

fazladır. Bu farkın sebebi programda yer alan bilgiler için referans alınan 265 eserde yer alan şiirlerin de sayıya dâhil edilmesidir.

تعريف

شعراء ودواوين

الاستماع

البحث

المكتبة

التفاهيم

العروض

معلومات

تهدف الموسوعة الشعرية" إلى جمع كل ما قيل من الشعر العربي منذ ما قبل الإسلام وحتى العصر الحديث، على أن يكون الشعراء الذين توفوا بعد هذا التاريخ، لاجتماع إضافة دواوين أهم الشعراء الذين توفوا بعد هذا التاريخ، وقد زودت "الموسوعة الشعرية" بالكثير من المزايا الفنية والأدبية، وأهمها: خدمة "البحث" في نصوص الموسوعة بشقيها "الدواوين الشعرية" و "المجاميع الأدبية"، حيث يتم البحث بطرق متعددة كالبحث عن الشاعر بأي جزء من اسمه، أو القصيدة بملفاتها ووقايفها أو بحرهما، أو البحث عن أي كلمة أو مجموعة كلمات. ومن هذه الخدمات "التقطيع العروضي" وهي خدمة تمكن المستخدم من الحكم على سبلافة أي بيت وتحديد بحره، وكذلك ميزة "الاستماع" إلى مجموعة من القصائد الشعرية المسجلة بأصوات نخبة من الفنانين والأدباء، بالإضافة إلى جداول إحصائية تدل على توزع الأبيات والقصائد والبحور الشعرية وذلك حسب تصنيفات مختلفة كالعصور والبلدان وغيرها. وتضمن الموسوعة تراجم كل الشعراء المدرجين فيها، وتعريفات تفصيلياً للمراجع الأدبية والمعاجم اللغوية.

يضم الإصدار الحالي من "الموسوعة الشعرية" ٢٤٦٩,٥٨٩ بيتاً من الشعر موزعين على دواوين ٢٦٠٠ شاعراً بالإضافة إلى ٢٦٥ مرجعاً أدبياً تضمها زاوية المكتبة، وزاوية المعاجم التي تحوي عشرة معاجم لغوية هي أهم معاجم اللغة العربية.

و قد بدأ العمل بـ "الموسوعة الشعرية" في العام ١٩٩٧ وصدرت أول نسخة منها في العام ١٩٩٨ وكانت تحوي قرابة المائة وثمانين ألف بيت من الشعر لثمانية وثمانين شاعراً فقط، مع تضمين معجم "لسان العرب" فيها، فيما صدرت النسخة الثانية عام ٢٠٠١ لتحتوي أكثر من مليون وثلاثمائة ألف بيت من الشعر لأكثر من ألف شاعر، كما أضيفت للموسوعة مجموعة من المراجع العربية في مجال الأدب واللغة بلغت ٤٦ مرجعاً وتم زيادة عدد المعاجم إلى ثلاثة.

3.3. Şairler ve Divanlar (شعراء ودواوين)

Programın belkemiğini oluşturan ve bütün dönemlerdeki şairlerin ve şiirlerinin görüntülenebileceği menüdür. Aşağıdaki resimde de görüleceği üzere programda yer alan şairler toplu bir şekilde, dönemlere göre ve ülkelerine göre sıralanabilmektedir.

الاحقي

ابراهيم ابيشيتي
ابراهيم الاحبي
ابراهيم الاكرمي
ابراهيم الانطاكي
ابراهيم البلاغي
ابراهيم الحميري
ابراهيم الحميري
ابراهيم الحميري
ابراهيم النراحي
ابراهيم الطباطبائي
ابراهيم الظفيري

القصائد	الأبيات	العدد
117088	1480442	2300

قبل الإسلام
المختصرين الإسلامي
الأندلسي
بين الدولتين العباسية
المغرب وأندلس الأندلسي
المملوكي العثماني الحديث
كل العصور

الأردن
الجزائر
السعودية السودان
العراق
عمان
فلسطين الكويت
لبنان
ليبيا
قطر
قبرص
كل البلدان

الشعراء

الفصائل 8 الأبيات 124 العصر العباسي الفصائل

Bu menüde dönemsel veya ülke sınıflandırması yapılarak şair bulmak mümkündür. Şairler Arap alfabesiyle alfabetik olarak sıralanmıştır. Arama kutsuna bir

şairin ismini yazarak şairin ismi de bulunabilir. Bu sayfada bir şair seçili haldeyken o şair ile ilgili kısa bir bibliyografik bilgi verilmektedir. Ayrıca alt kısımda seçili şairin hangi dönemin şairi olduğu, kaç şiirinin ve kaç beytinin olduğu bilgisi de yer almaktadır. Sol alt köşedeki القصائد butonuna basarak veya şairin ismine iki defa tıklayarak şairin şiirlerine ulaşmak mümkündür.

المطلوع	الأبيات	القافية	البحر
عجب وما شو بالعب	7	الجناب	مجزوء الكامل
دع الممكين الجاحدين فاهم	10	الاجاب	الطويل
جل وجه لاح من خلف الغاب	10	الاقتراب	موشع
يا جميلة الاقطاب	36	الاجاب	موشع
يا عارف الله انت الحى صاحب قرب	2	الرب	الموالي
لا تترك الله دائما ابدا	3	العب	المفسوخ
سربنا من التوفيق فوق نتال	9	الجناب	الطويل
لدى سلمى شدوا الركب	8	الجناب	موشع
حى زمان النصاب	20	الجناب	موشع
هذه سلمى لها الامر العجاب	10	الجناب	موشع
نظرت البها فاستعلت بنظرة	4	السب	الطويل
والله والله ما هذا وجود الرب	2	السب	الموالي
يا من يحب حبيمه	8	العيوب	المجئت
نظرت البها فاستعلت بنظرة	4	القرب	الطويل

Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi Osmanlı dönemi şairlerinden olan Abdulgani b. en-Nablusî'nin bütün şiirleri ile ilgili bilgiler gösterilmektedir. Şairin 13.674 beyitten oluşan 965 şiirinin yer aldığı görülmektedir. Üstte yer alan butonlara basılarak şiirler bahirlerine, kafiyelerine, beyit sayılarına veya şiirin ilk satırına göre sıralanabilmektedir. Altta yer alan Arapça klavyedeki harflere kafiye veya maṭla' sekmelelerindeyken basılarak, basılan harfle başlayan şiirler sıralanmaktadır. إحصائيات العروض butonu ile şairin şiirlerinin bahirlere göre sıralamasının yapıldığı menü açılmaktadır.

Resimde görüldüğü üzere şairin şiirlerinin kaç tanesinin hangi bahirden olduğu ve beyit sayısı bu menüde verilmektedir. Bir önceki şiirlerin sıralandığı menüde bir şiir üzerine çift tıklanarak veya şiir seçili haldeyken عرض القصيدة butonuna tıklanarak şiirin bütün beyitlerini aşağıdaki resimde görüldüğü gibi görüntülemek mümkündür. Burada şiirin tamamına ulaşmakla birlikte şiirin beyit sayısı ve bahir bilgisi de üst tarafta verilmektedir.

Marife 19/2 (2019): 767-790

3.4. Şiir Dinletisi (الإستماع)

Bu menü ile programda yer alan ve program kurucuları tarafından belirlenen Cahiliye dönemi “On Askı” şiirlerini, Ebû Tayyib el-Mutenebbî'nin bazı şiirlerini veya seçilmiş altı şiiri sesli olarak ve okunan beyitler aşağıdan takip edilerek dinlemek mümkündür.

العنوان	الألقاب	الأبيات	المدة الزمنية
معلقة الأعشى	محمود ناصر	33	6:27
معلقة العاتر بن حنلة	محمود ناصر	82	12:30
معلقة النابغة الذبياني	محمد إبراهيم	49	10:14
معلقة امرئ القيس	عبد الرحمن أن رضى	80	14:42
معلقة زهير بن أبي سلمى	عبد المجيد مجذوب	62	11:41
معلقة طرفة بن العبد	عبد المجيد مجذوب	102	19:57

في شعر أبي الطيب المتنبي

مختارات متنوعة

المعلقة الشعرية : معلقة الأعشى

إلقاء : محمود ناصر

وَدَعُ هُرَيْرَةَ إِنَّ الزَّكَاةَ مُرَجُلٌ
وَهَلْ تَطْبِيقٌ وَدَاعَا أَيْهَا الرُّجُلُ

1 / 33

3.5. Arama (البحث)

Bu menü ile hem divanlar içerisinde hem de programda yer alan 265 eserin içerisinde kelime aramak mümkündür. Arama kutucuğuna Arapça bir kelime yazılarak ilgili yerlerde arama yapılabilir. Arama bütün dönemler ve ülkeler içerisinde yapılabileceği gibi sağ alt taraftan dönem veya ülke seçimi yapılarak sınırlandırılabilir. Aşağıda örnek olarak divanlar içerisinde باقي kelimesinin arama sonuçları görüntülenmektedir. Kelimenin geçtiği şiirin beyti ve şair bilgisi birlikte görüntülenmektedir. Bu menü ile bir şiirin tam metnine ve şair bilgisine ulaşmak mümkündür.

The screenshot shows the 'Mawso'at al-Shar'ia' website interface. At the top, there is a navigation bar with 'موسوعات ابن القاسم الزجاجة' selected. Below the navigation bar, there is a search results table with columns for 'العنوان' (Title), 'المؤلف' (Author), 'الصفحات' (Pages), and 'الأبيات' (Verses). The table lists several works by 'Abi al-Qasim al-Zajaji' and 'Abi al-Hasan al-Vasuli'. To the right of the table, there is a sidebar with buttons for 'تعريف', 'شعراء ودواوين', 'اقتصاد', 'الاستدراج', 'البحث', 'المكتبة', 'المعاجم', 'العروض', and 'معلومات'. Below the table, there is a section for 'الزجاجي' with a text box containing a biographical entry in Arabic.

العنوان	المؤلف	الصفحات	الأبيات
أخبار أبي القاسم الزجاجة	الزجاجي	391	1006
أخبار أبي نهار	الصولي	223	809
أخبار العلاج	ابن السعدي	65	82
أخبار الحمقى والعقلين	ابن الجوزي	402	98
أخبار الراضي بالله والعقبي لله	الصولي	489	1340
أخبار النحويين	أبو ظاهر المقرئ	96	194
أخبار النساء	ابن الجوزي	454	849
العدد	المجموع	346304	833291

الزجاجي
٢ - ٣٣٧ هـ / ٩٤٩ م

عبد الرحمن بن إسحاق الناهودي الزجاجة، أبو القاسم، شيخ العربية في عصره، ولد في نهاوند، وشياً في بغداد، ووفى في طبرية (من بلاد الشام). نُسبته إلى أبي إسحاق الزجاجة. له كتاب (اجمل الكريه) و(الايضاح الكافي) كلاهما في النحو و(الارهاج) في اللغة، و(شرح الألف واللام للمباري)، و(شرح خطبة أدب الكاتب)، و(المختصر) في الفوقى، و (الأفاني).

أخبار أبي القاسم الزجاجة
كتاب لم يذكره أحد ممن يرجع للزجاجي، وجاءت هكذا على الصفحة الأولى من نسخة القريدة في الطاهر وهي التي تحفظ بها نسخة رأس الكتاب باستيبول، والمطبوعة لأول مرة في بغداد ١٩٨٠م، ويرجع تحقيق الكتاب د. عبد الحسين الصارك أن يكون إحدى أماني الزجاجة اللتان، وقع في يد وراق، فاختار له هذه التسمية، وهو لا يختلف عن الأمانى، إلا في بعض أسانيد، والمعروف أن للزجاجي ثلاث أماني: كبرى ووسطى وصغرى، ويرجع أن يكون الكتاب (الأمانى الوسطى) قائم؛ لما فيها من قيمة ما هو مطبوع تحقيق عبد السلام شاريون، ولعلها صورة متأخرة، لا أخيرة، أماني الزجاجة بها كنية، ولم يرجع أن تكون الكبرى، لأنها تسمى في أخبارها عن الأمانى المطبوعة، وتضم ما ينيف على (٣٠٠) جزءاً ومسألة، منها أكثر من (١٠٠) نص موجود في الأمانى المطبوعة، و(٩) نصوص في

Yukarıda herhangi bir esere çift tıklanarak veya bir eser seçili haldeyken sol alt tarafta bulunan **الدخول إلى الكتاب** butonuna tıklanarak eserin bütün sayfalarını aşağıda görüldüğü gibi görüntülemek mümkündür.

The screenshot shows the 'Mawso'at al-Shar'ia' website interface. At the top, there is a navigation bar with 'موسوعات ابن القاسم الزجاجة' selected. Below the navigation bar, there is a search results table with columns for 'العنوان' (Title), 'المؤلف' (Author), 'الصفحات' (Pages), and 'الأبيات' (Verses). The table lists several works by 'Abi al-Qasim al-Zajaji' and 'Abi al-Hasan al-Vasuli'. To the right of the table, there is a sidebar with buttons for 'تعريف', 'شعراء ودواوين', 'اقتصاد', 'الاستدراج', 'البحث', 'المكتبة', 'المعاجم', 'العروض', and 'معلومات'. Below the table, there is a section for 'الزجاجي' with a text box containing a biographical entry in Arabic.

العنوان	المؤلف	الصفحات	الأبيات
أخبار أبي القاسم الزجاجة	الزجاجي	391	1006
أخبار أبي نهار	الصولي	223	809
أخبار العلاج	ابن السعدي	65	82
أخبار الحمقى والعقلين	ابن الجوزي	402	98
أخبار الراضي بالله والعقبي لله	الصولي	489	1340
أخبار النحويين	أبو ظاهر المقرئ	96	194
أخبار النساء	ابن الجوزي	454	849
العدد	المجموع	346304	833291

الزجاجي
٢ - ٣٣٧ هـ / ٩٤٩ م

عبد الرحمن بن إسحاق الناهودي الزجاجة، أبو القاسم، شيخ العربية في عصره، ولد في نهاوند، وشياً في بغداد، ووفى في طبرية (من بلاد الشام). نُسبته إلى أبي إسحاق الزجاجة. له كتاب (اجمل الكريه) و(الايضاح الكافي) كلاهما في النحو و(الارهاج) في اللغة، و(شرح الألف واللام للمباري)، و(شرح خطبة أدب الكاتب)، و(المختصر) في الفوقى، و (الأفاني).

أخبار أبي القاسم الزجاجة
كتاب لم يذكره أحد ممن يرجع للزجاجي، وجاءت هكذا على الصفحة الأولى من نسخة القريدة في الطاهر وهي التي تحفظ بها نسخة رأس الكتاب باستيبول، والمطبوعة لأول مرة في بغداد ١٩٨٠م، ويرجع تحقيق الكتاب د. عبد الحسين الصارك أن يكون إحدى أماني الزجاجة اللتان، وقع في يد وراق، فاختار له هذه التسمية، وهو لا يختلف عن الأمانى، إلا في بعض أسانيد، والمعروف أن للزجاجي ثلاث أماني: كبرى ووسطى وصغرى، ويرجع أن يكون الكتاب (الأمانى الوسطى) قائم؛ لما فيها من قيمة ما هو مطبوع تحقيق عبد السلام شاريون، ولعلها صورة متأخرة، لا أخيرة، أماني الزجاجة بها كنية، ولم يرجع أن تكون الكبرى، لأنها تسمى في أخبارها عن الأمانى المطبوعة، وتضم ما ينيف على (٣٠٠) جزءاً ومسألة، منها أكثر من (١٠٠) نص موجود في الأمانى المطبوعة، و(٩) نصوص في

3.7. Sözlükler (المعاجم)

Bu menü ile programda yer alan on klasik Arapça sözlüğe ulaşmak mümkündür. Aşağıda görüldüğü gibi üst tarafta sözlükler listelenmekte, aşağıda ise sözlük ve müellifi hakkında kısa bir bilgi yer almaktadır.

العنوان	المؤلف	الصفحات	الآيات
أساس البلاغة	الزمخشري	6910	5799
الصحاح	الجوهري	9074	4414
الغاب الزائر واللباب الفاخر	الصاغاني	5710	4323
العين	الخليل بن أحمد الفراهيدي	9800	5749
المعجم والمحيط الأعظم	ابن سيده	15837	11539
المحيط في اللغة	الصاحب بن عباد	9300	362
تاج العروس من جواهر القاموس	الزبيدي	46686	30158
المجموع		184389	125856

الزعموري
محمود بن عمر بن محمد بن أحمد الخوارزمي الزمخشري جار الله أبو الفاسم، من أئمة العلم بالدين والتفسير واللغة والأدب، ولد في رخصتر (من قرى خوارزم) وسافر إلى مكة فجاور بها زمناً فكتب جازر الله، ونقل في البلدان، ثم عاد إلى خراسان (من قرى خوارزم) فتوفي فيها، له ديوان شعر، وكان مصنف المذهب متأثراً بشديد الإنكار على المنسوفة، أكثر من التمسح عليهم في التكليف وتعمير، أشهر كتبه (الذخائر) وله أيضاً (المقدمة) - معجم

أول كتاب في نوعه في تاريخ الأدب العربي، رتب فيه العجائب اللغوية على حروف المعجم، فبدأ ما جاء فيها على وجه الخفية، وما جاء على سبيل المصارع، وأودع فيه كما قال في مقدمته (فصح اللغات، وجمع اللغات، وما سمع من الأعراب في بوابها، وهي خطباء الخلل في بوابها، وهي قراضة نجد في أطلالها وهراتها، وهي سماصرة لهامة في أسواقها وجماعتها، وما تزخرت به أسفلة على أنواع قبيها، وتساخبت به الرعاة على شفاة غنمها، وما تفرقت شمرها قيس وقسم في ساعات المماناة، وما تراعلت به سفراء نقيب وهذيل في أيام المغاناة، وما طواع في بطون الكتب وموت الأقبان، من روالع اللغات فطنته، وجواهر كرم في اجتماعها مجتمة، وما وقع تحت عبارات المصنفين، وطوفى تحت استعمالات المقللين، أو ما جاز وقوعه فيها، وانطوؤه تحتها، من التركيب التي تملح وتحسن، ولا تفيض عنها الألسن.....

Bir sözlüğe çift tıklayarak veya bir eser seçili haldeyken sol alt tarafta bulunan Bir sözlüğe çift tıklayarak veya bir eser seçili haldeyken sol alt tarafta bulunan butonuna tıklanarak eserin bütün sayfalarını aşağıda görüldüğü gibi görüntülemek mümkündür. Burada bir kelime yazarak veya sol üst tarafta yer alan kelime listesinden bir kelime seçilerek kelime anlamına ve o kelime bir şiirde kullanılmışsa ilgili şiir görüntülenebilmektedir.

الجدور في المعاجم

أب

اطلب الأمر في إبانة، وخذوه برأيه، أي أوله، وأنشد ابن الأعرابي:

قد همرتني قبل إبان الهرم ..... وهي إذا قلت كسي قالت تمم
صححة المعدة من كل سقم ..... لو أكلت قبلن لم تحشش البسم
وأب المسير إذا تهيأ له وتجهز ..... قال الأعشى:

صرت ولم أصركم وكهبارم ..... أن قد طوى كحماً وأب يذهبها

نسخ طباعة ترجمة المؤلف تعريف المعجم القائمة

3.8. Aruz/Bahirler (العروض)

Bu menüde aruz ilmi ve bahirler ile ilgili bilgileri, programda yer alan bütün şiirlerin bahirlere göre bilgilerini ve bahri bilinmeyen bir şiirin bir beytini elle yazarak bahrini bulma imkânı sağlayan üç alt menü yer almaktadır. İlk alt menü aruz ilmi

ile ilgili kısa bir bilginin ve bahirler ile ilgili bilgiler ile vezinlerinin verildiği menüdür.

The screenshot displays the 'الموسوعة الشعرية' (The Arabic Encyclopedia) website. The main content area is titled 'علم العروض' (Arabic Prosody). The text explains the classification of Arabic poetry based on the number of syllables in a line, divided into 'بحر الطويل' (Long Measure), 'بحر المديد' (Long Measure), 'بحر البسيط' (Simple Measure), 'بحر الوافر' (Long Measure), 'بحر الكامل' (Complete Measure), 'بحر الهزج' (Short Measure), 'بحر الرجز' (Short Measure), and 'بحر الرمل' (Short Measure). The sidebar on the right contains a list of navigation options: 'تعريف', 'شعره ودواوينه', 'التصانيف', 'الاستماع', 'البيت', 'المكتبة', 'التعاجيم', 'العروض', and 'معلومات'. The footer includes a link to 'إحصائيات عن استخدام البحور الشعرية' (Statistics on the Use of Arabic Prosody).

İkinci alt menü ise divanda yer almayan herhangi bir şiirin bahrinin tespit edileceği ikinci menüdür. Bu menü yardımıyla bahir bulunabilmesi için şiirin ilk beytinin birinci ve ikinci şatırının boşluklara el ile girilmesi gerekmektedir. Programın bahri verebilmesi için şiir metninde yer alan şeddelerin ve tenvinlerin açılması ve bütün kelimelerin harekelenmesi gerekmektedir. Bu şekilde şiirin birinci beyti girildiği halde bahir tespit edilemezse ikinci, üçüncü, dördüncü beyitler sırayla denenecek bahri bulmak mümkündür.

The screenshot displays the 'الموسوعة الشعرية' (The Arabic Encyclopedia) website. The main content area is titled 'علم العروض' (Arabic Prosody). The text explains the classification of Arabic poetry based on the number of syllables in a line, divided into 'بحر الطويل' (Long Measure), 'بحر المديد' (Long Measure), 'بحر البسيط' (Simple Measure), 'بحر الوافر' (Long Measure), 'بحر الكامل' (Complete Measure), 'بحر الهزج' (Short Measure), 'بحر الرجز' (Short Measure), and 'بحر الرمل' (Short Measure). The sidebar on the right contains a list of navigation options: 'تعريف', 'شعره ودواوينه', 'التصانيف', 'الاستماع', 'البيت', 'المكتبة', 'التعاجيم', 'العروض', and 'معلومات'. The footer includes a link to 'إحصائيات عن استخدام البحور الشعرية' (Statistics on the Use of Arabic Prosody).

Üçüncü alt menü ise divanda yer alan bütün şiirlerin bahirler çerçevesinde

sınıflandırılarak şair, şiir ve beyit sayılarının istatistiki bilgilerinin verildiği menüdür. Burada bütün dönemler ile ilgili toplu bilgiler listelenebildiği gibi, dönemlere göre sınıflandırılarak bilgilerin listelenmesi de mümkündür.

الأبيات	القصائد	الشعراء	البحر	التصنيف
359475	27701	1572	الطويل	قبل الإسلام
6637	596	247	المديد	المختصرين
200711	16947	1186	السيطر	الإسلامي
119056	10787	1136	الوافر	الأقوي
316140	22123	1254	الكامل	بين الدولتين
7045	635	213	الفرج	العباسي
90971	5371	796	الرخ	المغرب والأندلس
66428	4708	691	الرهل	الفاطمي
49248	6217	668	السرير	الأيوبي
25253	2604	472	المنسرح	المملوكي
130400	9548	834	العقيف	الحديث
275	19	17	المضارع	العثماني
715	48	31	المقتضب	كل العصور
1480402	117081	23	المجموع	

3.9. Tüm Bilgiler (معلومات)

Bu menü ile programda yer alan bütün divanlara, referans alınan bütün eserlere ve bütün sözlüklere toplu bir şekilde ulaşmak mümkündür. Üç alt menüden oluşan bu menüde ilk alt menü ile bütün şairlerin doğum tarihi, vefat tarihi, dönemi, şiir sayısı ve beyit sayılarına alfabetik olarak ulaşmak ve divanların içine girmek mümkündür.

الأبيات	القصائد	العصر	الوفاة	الولادة	الاسم
124	8	العباسي	200	?	أبان اللاحقي
321	9	الحديث	1360	1292	إبراهيم أطميش
138	19	الحديث	1308	1240	إبراهيم الأحدث
322	37	العثماني	1047	?	إبراهيم الأكرهي
4	1	العثماني	926	?	إبراهيم الأبطاكي
7	1	الحديث	1228	?	إبراهيم الألباني
16	1	المملوكي	732	640	إبراهيم الجعبري
15	5	المغرب والأندلس	453	?	إبراهيم الخصري
3003	60	الفاطمي	475	?	إبراهيم الخصري
14	1	المغرب والأندلس	?	?	إبراهيم الحميري
1839	128	الحديث	1266	1180	إبراهيم الرباعي
4834	225	الحديث	1319	1248	إبراهيم الطباطبائي
28	4	المملوكي	722	636	إبراهيم الطبري
1480442	117088	المجموع	التاريخ شعري	البلد لكل البلدان	العصر كل العصور

İkinci alt menü ile programda referans olarak alınan 265 eserin adı, müellifi, sayfa sayısı ve eserde yer alan şiirlerin beyit sayısı ile ilgili bilgilere ulaşmak ve eserlerin içerisine girmek mümkündür.

الأبيات الشعرية	الصفحات	المؤلف	العنوان
1006	391	الزجاجي	أخبار ابن الفاسم الزجاجي
809	223	الصوامي	أخبار أبي نعام
82	65	ابن الساعي	أخبار العلاج
98	402	ابن الجوزي	أخبار الحمقى والمغفلين
1340	489	الصولي	أخبار الرضى بالله والمنفى لله
194	96	أبو طاهر المقرئ	أخبار الجنون
849	454	ابن الجوزي	أخبار النساء
347	147	ابن العماد الأقفهسي	آداب الأكل
385	188	الوزير المغربي	آداب الخوامي
284	94	أبو الفرج الأسيهاني	آداب الغناء
441	751	ابن قسبة الدينوري	آداب الكاتب
836	410	الصولي	آداب الكتاب
9072	1905	المقرئ التلمساني	أرطاب الرياض في أخبار القاضي عياض
833291	346304	المجموع	265

Üçüncü alt menü ile sözlüklerin isimlerine, müelliflerine, sayfa sayısı bilgisine ve bu eserlerde yer alan şiirlerin beyit sayılarına ulaşmak ve sözlüğün içine girmek mümkündür.

الأبيات الشعرية	الصفحات	المؤلف	العنوان
5799	6910	الزمخشري	أساس البلاغة
4414	9074	الجوهري	الصحاح
4323	5710	الصاعاني	الصاب الزاخر واللباب الفاخر
5749	9800	الخليل بن أحمد الفراهيدي	العين
11539	15837	ابن سيده	المعجم والمعيط الأعظم
362	9300	الصاب بن عماد	المعيط في اللغة
30158	46686	الزبيدي	تاج العروس في جواهر القاموس
15465	24440	الأزهري	تهذيب اللغة
6965	6663	ابن دريد	جمهرة اللغة
41082	49969	ابن منظور	لسان العرب
125856	184389	المجموع	10

Sonuç

Şiir her toplumda bilinen, yaygın bir kullanımı olan, hatta yazılı edebiyatın da ötesinde dillerden dillere aktarılarak sözlü edebiyatın bir unsuru olan edebi bir türdür. Şiir duygulardan, düşüncelerden, düşlerden, özelemlerden süzölmüş yaşam tecrübeleri olarak şairlerin, sözcüklerin sözlük anlamlarına kimi zaman değişik anlamlar da yükleyerek, hatta dil içinde özel bir dil yaratarak oluşturdukları, imgeler, simgeler, söz sanatları, ritim, uyum gibi unsurlardan yararlanarak ortaya koydukları, okurda estetik duygular uyandıran bir yazın türüdür.

Şiirin kendine has kuralları vardır. Vezin, kafiye uyumunun sağlanması, söz sanatlarının ustaca kullanımı, mana ile ilgili ve söz ile ilgili güzelleştiricilerin etkili kullanımı, aynı kelimeyi farklı anlamlarda aynı beyitte kullanabilme becerisi, anlamca birbirine zıt kelimeleri bir arada kullanma ustalığı gibi özel yetenekler ister şiir. Şiirin bir ruhu vardır ve o ruh sadece şiirin yazıldığı ana dilinde saklıdır demek mümkündür. Şiir yazıldığı dilden başka bir dile çevrildiğinde o ruhu çoğunlukla kaybeder. Şiirin ruhunu hissetmek için şiirin yazıldığı dili iyi bilmek gerekir.

İslam öncesi dönemden günümüze kadar kaleme alınmış Arapça şiirler de yukarıda belirtilen özelliklere haizdir. Arap şiirini anlamak, veznini bulmak, şiirde kullanılan edebi sanatları görebilmek, kullanılan kelimelere doğru anlamı verebilmek güç bir iştir ve ciddi bir emek ister.

Arapça şiirlerin şairlerine, divanlarına ulaşabilmeyi kolaylaştırmak için günümüz teknolojisini kullanabilmek önemlidir. Bu doğrultuda hazırlanan ve binlerce divanı külliyyatında bulunduran Arap Şiiri Ansiklopedisi programı, şiir çalışması yapanlar için oldukça faydalı bir programdır. Programın içeriği, kullanışlı ara yüzü oldukça başarılıdır. Sade ve az sayıda olan menüleri ile program, kullanımı basit bir programdır. Programın referans aldığı ve programın içerisinde kullanıcıların incelemesine sunulan 265 eser Arap dili ve edebiyatı açısından ilk ve temel kaynaklardır. Ayrıca yine ilk ve temel Arapça sözlükler olarak kabul edilen on adet sözlüğün programda yer alması ve şiirlerde geçen kelimelerin anlamlarına bu sözlüklerden istenilen herhangi birinden bakabilme kolaylığı, programın kalitesini arttırmaktadır.

Her bir menü içerisinde listelenen ilgili unsurlar hakkında sayısal verilerin yer alması da yine programın güçlü yönlerinden biridir. Divanlarda yer alan şiirlerin beyit sayılarına, ilk şatırlarına, revî harflerine ve bahirlerine göre sayısal ve alfabetik olarak listelenebilmesi, divan hakkında sayısal istatistikî bilgileri kolayca elde etmeyi sağlamaktadır.

Şairlerin dönemlere ve yaşadıkları ülkelere göre tasnif edilmesi, programda şair aramasını kolaylaştırmakta ve her dönemin şairlerini liste halinde görmeyi mümkün kılmaktadır. Bu özellik ile araştırmacı hem dönemlere hâkim olmakta hem de bir dönem veya ülke içerisinde yer alan şairleri kısa biyografileri sayesinde tanıyabilmektedir.

Şiir çalışmalarını zorlaştıran en önemli unsurlardan birisi de şiirlerin vezinlerinin tespitinin zor oluşudur. Özellikle modern bahirlerle yazılmış şiirlerin bahrini bulmak oldukça zordur. Örneğin basit bahrinden türetilmiş muvaşşah bahrinin yirmi dört farklı vezni vardır. Bu bahirle yazılmış bir şiirin bahrini bulmak oldukça zordur. Programda el-Ferâhidî'nin klasik on altı bahrine ek olarak modern bahirler

de yer almaktadır. Programda yer alan bütün şiirlerin bahirleri verilmiştir. Programda yer almayan bir şiirin bahrini bulmak üzere geliştirilmiş bahir bulma menüsü ile bahri bilinmeyen bir şiirin veznini bulmak mümkün olmaktadır.

Programın 2009 versiyonu sadece Windows XP sürümünde çalışırken, 2012 de yayımlanan ve son güncellemeleri yapılan versiyonu Windows 10 sürümünde sorunsuz bir şekilde çalışmaktadır. Programın daha da geliştirilmesi ve programda yer almayan divanların programa eklenmesi, programın daha da faydalı olmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- 'Akkâd, Abbas Mahmud. *el-Luġatu's-Şa'ire*. Kahire: Dâru Naĥdati Mışır, 1995.
- Çetin, Nihat. *Eski Arap Şiiri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1973.
- Ebu Zeyd el-Kureşî. *Cemheretu Eş'ari'l-'Arab*. Thk. Muhammed Ali el-Hâşimi. Dımaşq: Dâru Kalem, 1986.
- Tahâ Hüseyin. *min Tarihi'l-Edebi'l-'Arap*. Beyrut: Dâru'l-'İlmi'l-Melâyin, 1981.
- Yahosein. "برنامج الموسوعة الشعرية". Erişim: 01.08.2019.
<http://www.yahosein.com/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe>.
- Yahosein. "برنامج الموسوعة الشعرية". Erişim: 01.08.2019.
<http://www.yahosein.net/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe>.
- Yahosein. "برنامج الموسوعة الشعرية". Erişim: 01.08.2019.
<http://www.yahosain.org/programs/Poetry/Yahosein-MPoetryV3-2.5M/Yahosein-MPoetryV3.exe>.